

Назва дисципліни / освітнього компонента	«Постколоніальні студії»
Освітня програма	«Середня освіта (Українська мова і література)»
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредитів / 90 годин
Вид підсумкового контролю з	залік
Мова викладання	Українська
Викладач	Олександр Миколайович Кирильчук, доцент кафедри української літератури, доцент, к.філ.н.
CV викладача на сайті кафедри	http://www.rshu.edu.ua/kafedry-fuf/kafedra-ul/sklad-kafedri-ul/121-personalii/1182-kyrylchuk-oleksandr-mykolaiovych
E-mail викладача	oleksandr.kyrylchuk@rshu.edu.ua

Постколоніальна критика у сучасному літературознавстві набуває особливої ролі, оскільки пропонує методологічний підхід інтерпретації наслідків колоніального домінування над культурами. Суспільно-історична ситуація XIX-XX століть спровокувала стан, у якому більшість сучасних літератур мають досвід зустрічі з імперією. І саме література постала тією сферою, у котрій відбувалося символічне глорифікування чи критичне заперечення політики метропольного центру. Постколоніальний підхід дозволяє переосмислити присутність у художніх та публіцистичних текстах колоніальних й антиколоніальних моделей. Для української ситуації постколоніальна стратегія стає актуальним способом прочитання вітчизняної історії письменства та його контактів із сусідніми літературами, що особливо актуальним виглядає у ситуації агресії росії проти України щодо подолання імперських стереотипів маргіналізації національного простору та звільнення від метропольних нарративів.

Мета курсу – сформувати у студентів чітке уявлення про історію розвитку та наукове наповнення постколоніальної критики як сучасної методологічної перспективи інтерпретації художніх текстів; ознайомити з основними концепціями постколоніальних студій; навчитися застосовувати понятійний апарат та методологічні підходи постколоніальної критики до аналізу класичних текстів

світової та української літератур у контексті їх сучасного перепрочитання, переосмислювати досвід культурної травми колоніалізму, виокремлювати нові моделі в репрезентації Іншого.

ПРОГРАМОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

ЗК 1. Здатність вирішувати завдання, які потребують фахових знань, умінь, навичок та досвіду; володіння способами інтеріоризації професійних знань; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; виконувати професійні функції в умовах інклюзивного навчання.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; поінформованість із проблеми інновацій в освіті та науці; готовність до застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні; в організації та проведенні навчальних занять, для контролю та корекції навчання, самонавчання.

ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо, на основі етичних міркувань, з повагою до різноманітності й мультикультурності, усвідомлення цінності і сталого розвитку громадянського суспільства; навички планування і реалізації життєдіяльності сприятливими для здоров'я і безпеки способами.

СК4. Уміння розпізнавати та враховувати різноманітність осіб, здатність проектувати та реалізовувати навчання осіб з особливими освітніми потребами, здійснювати індивідуальний супровід в освітньому процесі; обізнаність з різними рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу

СК5. Здатність до послідовного, системного та цілеспрямованого засвоєння змісту навчання із дисциплін професійної підготовки, готовність до навчання на наступному рівні.

СК6. Здатність до різних видів лінгвістичного, літературознавчого аналізу; обґрунтовані знання основних мовознавчих понять із теорії, історії мови; володіння науковим інструментарієм в галузі теорії та історії літератури, колоніальної, міфологічної критики, компаративістики, рецептивної естетики й герменевтики, дискурс-аналізу, методики викладання української мови та літератури, літератури національних меншин у школі.

СК9. Здатність брати участь у дискусіях на літературні теми; підтримувати контакти із письменниками, вченими; діагностувати рівень художніх смаків слухачів та відповідно корелювати складність коментарів, інтерпретацій; адаптувати складні дослідницькі теорії, тези до рівня реципієнтів; володіння основами риторики.

СК12. Здатність використовувати досягнення сучасної науки у практиці навчання української мови й літератури, літератури національних меншин в Україні; здатність до розуміння місця й ролі української мови, української та зарубіжної літератури в системі освіти.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Постколоніальний підхід у контексті українського літературного досвіду

Тема 1. ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ СТУДІЇ ЯК СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ ПРОЧИТАННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Що таке постколоніалізм? Етапи становлення постколоніальної критики. Антиколоніальна теорія 1950-60-х років (Франц Фанон, Амількар Кабрал). Поступ академічних постколоніальних студій. Концепції постколоніалізму Едварда Саїда, Гомі Бгабги, Гаятрі Чакраворті Співак, Анії Лумби та ін.

Тема 2. ТЕОРЕТИЧНІ КООРДИНАТИ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ КРИТИКИ

Постколоніальні студії в системі сучасної гуманітаристики (фемінізм, марксизм, постмодернізм, постструктуралізм). У силовому полі колоніалізму та антиколоніалізму. Колоніальний та антиколоніальний дискурси в літературних текстах. Мова в постколоніальній теорії. Неоднорідність колоніальних культур. Постколоніальні ревізії образу Іншого. Ієрархічні моделі імперського дискурсу. Тіло та імперія. Постколоніальна література.

Тема 3. ПОСТКОЛОНІАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ЕДВАРДА САЇДА

Теорія орієнталізму Едварда Саїда. Методологічний інструментарій концепції Едварда Саїда. «Уявна географія» на «орієнтальній» мапі. Поступ постколоніальної теорії Едварда Саїда в «Культурі й імперіалізмі». Консолідоване бачення і опір йому. Що текст замовчав? «Уявна географія» в системі постколоніальної теорії. Від «фронтиру» до «пограниччя». Ментальне картографування простору в історичній белетристиці другої половини ХІХ віку.

Тема 4. НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ РОСІЙСЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ В ЗАХІДНИХ ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ СТУДІЯХ. ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ МЕТОД В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІЙ ДУМЦІ

Постколоніальна критика і постсоветський простір. Колоніальний досвід російської літератури ХІХ-ХХ століть (концепція Еви Томпсон). Творчість Миколи Гоголя у силовому полі українського та російського націоналізмів (концепція Едити Бояновської). Колоніальні та контрдискурсивні практики в російській та українській літературах (концепція Мирослава Шкандрія). Особливості застосування постколоніальної теорії в українському літературознавстві. Постколоніальні праці Марка Павлишина. Постколоніальна риторика в есеїстиці Оксани Забужко. Постколоніальна теорія у науковій спадщині Тамари Гундорової. Інтерпретація постколоніального методу в наукових текстах Ярослава Поліщука. Постколоніальне перепрочитання української літератури у концепції Олени Юрчук. Ідеї постколоніалізму в працях Миколи Рябчука. Критика постколоніального методу у вітчизняній літературознавчій науці.

Тема 5. ІСТОРІЯ ВЗАЄМИН З ІМПЕРІЄЮ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ XIX-XXI СТОЛІТЬ. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ЛІТЕРАТУРНІ СТОСУНКИ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ КРИТИКИ

Антиколоніальні мотиви у творчості Тараса Шевченка. Колоніальні та антиколоніальні моделі в російськомовній історичній прозі Михайла Старицького. «Між небуттям та буттям-яке-вбиває»: «подвійна колонізація» жінки в українській історичній белетристиці 1880-90-х років. У полоні імперії: український історичний роман 1930-х – 1950-х років у контексті ідеологічних пошуків соцреалізму. Контрдискурсивні практики в українському діаспорному письменстві 1950-60-х років. Поет й імперія: творчість Василя Стуса у постколоніальному аспекті. Поруйнування імперії в літературі 1990-х років. «Імперії завдають удару у відповідь»: антиколоніальні мотиви у прозі Василя Шкляра про війну.

Методологічні перспективи аналізу колоніальних практик у польській літературі. Чи може колонізований бути і колонізатором? (концепція Богуслава Бакули). Боротьба за минуле: польський та український проекти художньої репрезентації історії в белетристиці 1880-90-х років. Образ Іншого в українських та польських історичних романах кінця XIX віку.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загалом студенти повинні **знати** особливості теоретичного наповнення постколоніальної літературознавчої методології; концептуальну спрямованість колоніального та антиколоніального дискурсів; вітчизняну спадщину постколоніальних досліджень; практику прочитання літератури на рівні замовчуваних тем та образів. Також на рівні практичного засвоєння знань з курсу магістрантам необхідно **вміти** аналізувати наслідки колоніальної присутності в літературі; розрізнити практики культурного домінування метрополії в літературному наративі; аналізувати імперські моделі маргіналізації Іншого; розглядати стратегії контрдискурсивної репрезентації в художніх та публіцистичних творах; з'ясувати проблеми поліваріантної культурної ідентичності.